

Βαλαωρίτης, Νάνος (Λοζάννη, 1921): Ποιητής, πεζογράφος, δοκιμιογράφος. Δισέγγονος του ποιητή Αριστοτέλη Βαλαωρίτη. Γεννήθηκε στη Λοζάννη της Ελβετίας το 1921. Φοίτησε στη Νομική του Πανεπιστημίου Αθηνών και σπούδασε Αγγλική Φιλολογία στο Λονδίνο. Παρουσιάστηκε στα γράμματα το 1939, με ποιήματά του στο περιοδικό «Τα Νέα Γράμματα», όπου συνδέθηκε, κυρίως, με τον Γ. Σεφέρη. Στην Αγγλία έζησε από το 1944 έως το 1953 και γνώρισε τον Έλιοτ και όλο τον κύκλο του. Παρουσίασε άρθρα και μετέφρασε πρώτος στο Λονδίνο εκτενώς Έλληνες ποιητές του 1930, όπως για παράδειγμα Σεφέρη, Ελύτη, Εμπειρίκο, Εγγονόπουλο, Γκάτσο. Φοίτησε στην École Pratique des Hautes Études στο Παρίσι (1954-1955) και κατά την εκεί παραμονή του (1954-1960) γνώρισε τον André Breton και τους υπερρεαλιστές. Συνεργάστηκε με το BBC και υπηρέτησε ως έκτακτος διπλωματικός υπάλληλος στο Λονδίνο και στο Παρίσι. Το 1960 γύρισε στην Ελλάδα και διηύθυνε το περιοδικό «Πάλι» (1963-1966). Το 1969 παρουσίασε ελληνική ποίηση στο γαλλικό περιοδικό «Lettres Nouvelles». Από το 1968 έως το 1993 δίδαξε συγκριτική λογοτεχνία και δημιουργική γραφή στο Πολιτειακό Πανεπιστήμιο του Σαν Φρανσίσκο. Εκεί, ποιητικά του κείμενα εκδόθηκαν από τον οίκο City Lights του Λώρενς Φερλινγκέττι. Κατά τα έτη 1976-1977 βρέθηκε στο Παρίσι με εκπαιδευτική άδεια. Οργάνωσε παρουσίαση των Ελλήνων υπερρεαλιστών στο Κέντρο Πομπιντού το 1990-91. Υπήρξε ένας από τους υπευθύνους και μέλος της συντακτικής επιτροπής του πρωτοποριακού λογοτεχνικού περιοδικού «Πάλι» και συντάκτης της εφημερίδας *Φοίνιξ του Σαν Φρανσίσκο*. Διηύθυνε από το 1989 έως το 1995 με τον ποιητή Αντρέα Παγουλάτο το περιοδικό «Συντέλεια», το οποίο επανεκδόθηκε το 2004 με τίτλο «Νέα Συντέλεια». Το 1959 βραβεύτηκε με το Β' Κρατικό Βραβείο Ποίησης το οποίο και αρνήθηκε. Πήρε το Κρατικό Βραβείο Ποίησης (1982) και το Κρατικό Βραβείο Χρονικού - Μαρτυρίας (1998). Επίσης έλαβε και βραβείο του N.P.A. [National Poetry Association (Αμερικανική Εταιρεία Ποίησης)] το 1996 -βραβείο που είχε δοθεί προηγουμένως στους Φερλινγκέττι, Γκίνσμπεργκ και άλλους. Έχει λάβει το Βραβείο Ουράνη της Ακαδημίας Αθηνών για το ποιητικό του έργο (2006). Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας του απένειμε τον Χρυσό Σταυρό του Τάγματος Τιμής (2006). Το 2009 τιμήθηκε με το Μεγάλο Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας για το σύνολο του έργου του. Βιβλία του έχουν εκδοθεί στο εξωτερικό σε αγγλικές και γαλλικές μεταφράσεις. Είναι μέλος της Εταιρείας Συγγραφέων. Στην Ελλάδα επέστρεψε μόνιμα το 2004.

Έργα: *Η τιμωρία των μάγων* (1947) – **Κεντρική στοά* (1958) – *Terre de Diamant* (1958) – *Hired Hieroglyphs* (1970) – *Diplomatic Relations* (1971) – *Ανώνυμο ποίημα του Φωτεινού Αηγιάννη* (1974, με το ψευδ. Φωτεινός Αηγιάννης – νέα έκδ. με το όνομα του το 1977) – *Εστίες μικροβίων* (1977) – *Ο ήρωας του τυχαίου* (1979) – *Η πουπουλένια εξομολόγηση, 1961-1968* (1982) – *Μερικές γυναίκες* (1982) – *Ποιήματα 1, 1944-1964* (1983, συγκεντρ. έκδ.) – *Στο κάτω κάτω της γραφής* (1984) – *Ο έγχρωμος στυλογράφος* (1986) – *Ποιήματα 2, 1965-1974* (1987) – *Ανιδιογράμματα* (1996) – *Ήλιος, ο δήμιος μιας πράσινης σκέψης* (1996) – *Αλληγορική Κασσάνδρα* (1998) – *Η κάθοδος των Μ* (2002) – *Μια αλφαβήτας κωφαλάλων* (2003) – *Άστεγος ο Μέγας* (2004) [πμ.] – *Ο προδότης του γραπτού λόγου. Διηγήματα, 1964-1974* (1980) – *Ο διαμαντένιος γαληνευτής* (1981) – *Απ' τα κόκκαλα βγαλμένη* (1982) – *Η δολοφονία* (1984) – *Ο θησαυρός του Ξέρξη* (1984) – *Ο ομιλούν πίθηκος* (1986) – *Η*

ζωή μου μετά θάνατον εγγυημένη (1995) – Παραμυθολογία (1996) – Ο σκύλος του Θεού (1998) – Τα σπασμένα χέρια της Αφροδίτης της Μήλου (2002) – Γνωρίζετε την Ελληνική; Είκοσι πέντε διηγήματα και Η δολοφονία (2005) [πζ.] – Το κούτσουρο (παράστ. 1959, α' δημοσ. στο περ. Εικόνες το 1961) [θεατρ.] – Ανδρέας Εμπειρικός (1989) – Για μια θεωρία της γραφής (1990) – Μοντερνισμός, πρωτοπορία και «Πάλι». Με γράμματα των ποιητών γύρω από την έκδοση του «Πάλι» (1997) [μύ.] Αριστοτέλης Βαλαωρίτης. Ένας ρομαντικός (1998) [ανθολ.]. Τα μυθιστορήματα Απ' τα κόκκαλα βγαλμένη, Ο θησαυρός του Ξέρξη και Τα σπασμένα χέρια της Αφροδίτης της Μήλου αναφέρονται και ως τριλογία.

Ποιήματα του μεταφράστηκαν σε αγγλικά και γαλλικά περιοδικά και ο ίδιος μετέφρασε έργα των Ν. Γκάτσου, Ν. Εγγονόπουλου, Οδ. Ελύτη, Ανδρ. Εμπειρικού, Γ. Σεφέρη, J. L. Borges, A. Breton, A. Jouffroy, Ph. Lamantia, J. Mansour, O. Paz, J. Tardieu κ.ά. Άρθρα και μελέτες του για ζητήματα Πρωτοπορίας στην ποίηση έχουν δημοσιευθεί σε εφημερίδες και περιοδικά (*Change, Διαβάζω, Η Λέξη, Μανδραγόρας, Σήμα* κ.ά.).

Ο Β. ξεκίνησε από τον κύκλο των *Νέων Γραμμάτων*, με μια νεοσυμβολιστική γραφή, για να περάσει μετά το 1955 σε πιο αιρετικές μορφές έκφρασης, πλησιέστερα στη γραμμή του μεταπολεμικού υπερρεαλισμού, επηρεασμένος από τον Ανδρ. Εμπειρικό, τον Ν. Κάλας, κυρίως όμως τον Α. Breton. Αργότερα, όταν εγκαταστάθηκε στις ΗΠΑ, γνώρισε το κίνημα της beat λογοτεχνίας και προσωπικά πολλούς από τους πρωταγωνιστές του κινήματος (W. Burroughs, A. Ginsberg, Ph. Lamantia κ.ά.).

Αποτυπώσεις της διαδρομής του στον χώρο της σύγχρονης διεθνούς πρωτοπορίας υπάρχουν στα ποιητικά αλλά και στα πεζά του, ιδίως μετά το 1955. Η προσπάθεια δημιουργίας αυτόματης γραφής, η ενόραση, τα μυθολογικά και τοτεμικά στοιχεία που είχαν ευρεία απήχηση στο έργο των μεταπολεμικών του ποιητικού και του καλλιτεχνικού μοντερνισμού, η εξυμνητική, ειρωνική ή σατιρική αναφορά σε ιστορικά πρόσωπα και γεγονότα συντελούν στο να έχει το έργο του μια κριτική διάσταση. Άλλωστε, ο Εμπειρικός, ο Εγγονόπουλος και ο Ελύτης, στη ριζοσπαστική συμβολή των οποίων αναφέρεται συχνά ο Β., χρησιμοποιούν επίσης στην ποιητική τους ιστορικά πρόσωπα και αρχετυπικούς μύθους. Στα νεότερα ποιήματα του στράφηκε προς τις γλωσσοκεντρικές θεωρίες, τη σημαντική των λέξεων και την ενσωμάτωση της εικόνας στη δομή του λόγου, συνδυάζοντας τες ωστόσο με τις τεχνικές της μεσοπολεμικής πρωτοπορίας. Ανάλογους συνδυασμούς βλέπουμε και στις «μυθοπλασίες» ή στα θεατρικά του, υβριδικά κατεξοχήν κείμενα, που ουσιαστικά αποτελούν κράματα διαφόρων λογοτεχνικών ή άλλων αφηγήσεων, διαρθρωμένων με παιγνιώδη τρόπο. Κατά τον Αντρ. Παγουλάτο, έναν από τους ικανότερους ερμηνευτές του έργου του, «οι “τρόποι”, οι τεχνικές και οι διάφορες στυλιστικές μορφές που συναντάμε στις προηγούμενες περιόδους του [Β.], στην υπερρεαλιστική, στη νεοϋπερρεαλιστική ή στην μπητ ποίηση του, ξαναβρίσκονται μεταλλαγμένοι, όμως, μετασχηματισμένοι, διαφορετικά οργανωμένοι και συντονισμένοι στα γλωσσοκεντρικά ποιήματα του και στα άλλα κείμενα του».

Κριτικές: 15 Ε. Αρσενίου, *Νοσταλγοί και πλαστουργοί*, σελ. 235-238, 246-254 και passim – *Η πρώτη μεταπολεμική γενιά*, σελ. 94-103 – Π. Δ. Μαστροδημήτρης, *ΕΝΦ*, σελ. 209 και passim – *MENA*, τόμ. 3, σελ. 97-99 – Μ. Γ. Μερακλής, *ΣΕΛ I*, σελ.

137-138 – Κυρ. Ντελόπουλος, *AW*, σελ. 165 – Κ.Γ. Παπαγεωργίου, *Η γενιά του '70*, σελ. 94-95- *ΠΒΛ*, τόμ. 2, σελ. 142- Δημ. Γρ. Τσάκωνας, *EINΛ*, σελ. 572- Μ. Vitti, *INA*, σελ. 491 – Νικ. Βρεττάκος, περ. *ΕπιθΤ*, τόμ. 9, τχ. 53/54 (1959), σελ. 307-308 [ββ.: *Κεντρική στοά*] – Φρ. Αμπατζοπούλου, *...δεν άνθησαν ματαίως. Ανθολογία υπερρεαλισμού*, Νεφέλη, 1980, σελ. 54-64, 363 – Π. Μπουκάλας, *Ενδεχομένως*, Άγροα, 1996, σελ. 296-299- S. Voulgari, *Between and Beyond Genres. The Poetic Prose of Andreas Embiricos, E. Ch. Gonatas and Nanos Valaoritis*, Univ. of London, London 1996 [διδ. διατρ.] – 1. Ζερβού, περ. *ΗΑΞ*, τχ. 144 (1998), σελ. 251-253 [^.: *Ανιδεογράμματα κι Ήλιος ο δήμιος μιας πράσινης σκέψης*] – Δ. Χ. Σκλαβενίτης, *Νάνος Βαλαωρίτης. Χρονολογία – Βιβλιογραφία – Ανθολόγιο από το 1933 ως το 1999*, Νεφέλη, 2000 – Μ. Θεοδοσοπούλου, εφ. *Βμ*, 5.1.2003 [ββ.: *Τα σπασμένα χέρια της Αφροδίτης της Μήλου*]-^τ.Υ.χ&-της, εφ. *Βμ*, 18.1.2004 [ββ.: *Μια αλφαβήτας κωφαλάλων*] – Βαγγ. Χατζηβασιλείου, εφ.Θοτ (Β), 26.3.2004 [ββ.: *το ίδιο*] – *Νάνος Βαλαωρίτης – Γιώργος Σεφέρης, αλληλογραφία (1945-1968) και τριάντα τέσσερις επιστολές του Νάνου Βαλαωρίτη στον Γ. Κ. Κατσίμπαλη (1947-1950)*, επιμ. Λ. Θεοδόση, εισαγ. Α. Sharon, Ύψιλον, 2004 – Λ. Τσιριμώκου, εφ. *Βμ*, 25.12.2004 [ββ.: *Νάνος Βαλαωρίτης-Γιώργος Σεφέρης, αλληλογραφία (1945-1968)*]. *Αφιερώματα περιοδικών: Μανδρς*, τχ. 27 (2002) – *Πρφς*, τχ. 99 (2001), τχ. 107 (2003) – *Το Σήμα*, τχ. 14 (1976).